

هفته شاهنامه

گزارشی از نخستین هفته شاهنامه

بعد از برگزاری هزاره فردوسی، در سالهای اخیر مجامع زیادی به منظور بزرگداشت فردوسی، و بحث درباره شاهنامه تشکیل گردیده است. این بار بنیاد شاهنامه فردوسی، که فعالیتش منحصرأ و اختصاصاً، تحقیق درباره حماسه ملی ایران است، و امکانات علمی خاصی در اختیار دارد، مراسمی بنام «هفته شاهنامه» همزمان با دهمین جشن فرهنگ و هنر با شرکت ۴۰ تن از استادان و دانشمندان و شاهنامه شناسان و نویسندگان هرمزگان تشکیل داد. این مجمع، در ساعت ۱۰ صبح روز دوشنبه ۲۳ آبان ماه ۲۵۳۶، با حضور آقای پهلبد وزیر فرهنگ و هنر، در تالار گامرون بندرعباس، با بیانات آقای عبدالرزاق رزاقی استانداز هرمزگان، گشایش یافت.

در همان جلسه استاد حبیب یغمائی شعری را که به مناسبت برگزاری هفته شاهنامه و تشکر از وزیر فرهنگ و هنر سروده بود خواند، و خانم بهنام مدیر کل فرهنگ و هنر خیر مقدم گفت و گزارشی از برنامه کار را ایراد نمود و آقای پهلبد ضمن بیانات کوتاهی از اجتماع استادان اظهار خوشوقتی کرد.

خطابه جناب استانداز

برای اینجانب نهایت مباهات است که در این مجمع بزرگ علمی، که از زبده استادان، دانشمندان و شاهنامه شناسان، برای بحث و تحقیق درباره حماسه بزرگ ملی ایران تشکیل می شود، چند کلمه ای بعرض برسانم.

نیازی به گفتن نیست که شاهکار دانای طوس، یکی از آثار جاویدان فکری، ادبی و هنری بشری و بزرگترین سند زبان و قومیت ایرانی است. که از همان آغاز کار در طی قرون، مورد توجه مردم ایران بوده و در این روزگار فرخنده، که با رهنمودهای ارجمند شاهانه و حمایت خاص شهبانوی ایران، احیاء و بزرگداشت جلوه های اصیل فرهنگ ایرانی، یکی از اصول سیاست فرهنگی کشور قرار گرفته، کوشش در شناخت و شناساندن این گنجینه گرانقدر نیز، رونقی تازه یافته است. اما برگزاری هفته شاهنامه و حضور استادان و محققان

صفحه بعد از راست :

ریاحی - زریاب خوئی - یحیی مهدوی - رعدی آذرخشی - مهندس عبدالرزاقی
استانداز (درحال ایراد سخنرانی) - محیط طباطبائی - حبیب یغمائی - خانم مریم بهنام
مدیر کل فرهنگ و هنر .

تختینِ ہفت روزہ
۱۹۶۱ء آئی ایف ایف
استانِ سرحد

بررگ ایرانی، در این کرانه های تاریخی معنائی بس عمیق و دقیق دارد. خلیج فارس که نامی به کهنسالی تاریخ دارد طی ۲۵۰۰ سال از مناطق مهم فرهنگ ایرانی، و دروازه سیر و سفر زبان و اندیشه و فرهنگ والای ایرانی بوده از همین جا که امواج نیلگون خلیج فارس سر بر پای سرزمین جاویدان ما میساید، از همان سپیده دم شاهنشاهی شکوهمند وطن ما، نام بلند آوازه ایران، و فرهنگ انسانی پرافتخار ایران به سراسر جهان تا اقتضای شرق، به کرانه های چین و ژاپن و از آنسو تا افریقا رفته است.

سخن حافظ شیراز، از همین کرانه ها به عنوان قندپارسی به بنگاله میرفت، و طوطیان هند از آن شکرشکن می شدند. از همین راه يك بازرگان ایرانی در سال ۶۲۵ هجری به شرق رفت و اییاتی از شاهنامه را بیادگار برای يك چینی نوشت، که امروز اصل نوشته او در موزه ژاپن محفوظ است.

کرانه های خلیج فارس و دریای عمان در سالیان اخیر از جهات دیگری نیز مورد توجه قرار گرفته است. در گوشه و کنار این دریای حیات بخش هزاران برنامه بزرگ و کوچک صنعتی، معدنی، کشاورزی، مخابراتی، ارتباطی، بازرگانی در دست اجراست. اجرای این برنامه ها عصر تازه ای از رونق کار و فعالیت و رفاه اقتصادی ساحل نشینان آنرا نوید میدهد. خلیج فارس امروز به انبار انرژی جهان بدل شده است و هر پنج دقیقه یکبار از دهانه آن شناورهای میگذرد که با هر حرکت پروانه خود چرخهای تمدن صنعتی امروز را بگردش در می آورد.

اجتماع شاهنامه شناسان گرامی، که از مراکز علمی چهار گوشه کشور از زادگاه فردوسی گرفته تا دیار شمس تبریز، حاصل دانش و پژوهش خود را برای ما ارمغان آورده اند، ارج گزاری به گذشته های تاریخی این استان و قدرشناسی از کرانه نشینان ایران پرست و دلاوران است که در طی تاریخ دراز ایران، بارها خون پدران آنها برای حفظ ایران و نام بلند ایران با امواج جوشان خلیج فارس در آمیخته است. و امروز نیز فرد فرد آنها خود را پاسدار ایران و استقلال و عظمت بلند نامی ایران و سر باز رستاخیز ایران می شناسند. امروز سام و زال و رستم از قاف و سیستان به زیر آمده، و در آبهای خلیج فارس لنگر انداخته و پهنه نگهبانی مام میهن را به اقیانوس ها گسترش داده اند و صدها سیمرخ افسانه ای آهنین بال فرزندان سام نریمان و رستم دستان را در تلاش بقصد دور کردن چشم بد از دروازه های میهن حمایت و حراست می کنند.

اجتماع دانشمندان و پژوهشگران در بندر عباس در عین حال یادآور این حقیقت است که پیشرفت های منطبقه خلیج فارس و دریای عمان تنها جنبه صنعتی و فنی نداشته بلکه اعتلای فرهنگ و هنر آن نیز با بیای توسعه اقتصادی آن مورد توجه می باشد.

امیدوارم هفته شاهنامه فرصتی باشد که دانشمندان گرامی علاوه بر تبادل تشریحات و تحقیقات ارزنده خویش با سیمای دلکش و دل انگیز این نواحی وطن و با برنامه های عظیمی که در عصر رستاخیز در این منطقه اجرا گردیده، یا در دست اجراست، از نزدیک آشنا شوند. تشریف حضور جناب آقای پهلید، گرامی وزیر فرهنگ و هنر، که بقصد تقویت دانش

و تحقیق ، رنج سفر را بر خویش هموار فرموده‌اند ، شکوه و رونق دیگری به این مجمع بزرگ علمی و ملی داده است که هم‌نشانه‌ای از توجه ایشان بظاهر فرهنگ ایرانی و تشویق و حمایت از فعالیت‌های علمی است و هم جلوه‌ای از عنایات شاهنشاه عظیم‌الشأن و شهبانوی فرهنگ پرور ایران به فرهنگ و هنر این سامان است .
اینک بنام نامی اعلیحضرت‌همایون شاهنشاه آریا مهر نخستین هفته شاهنامه درهرمزگان آغاز بکار مینماید .

اشعار استاد حبیب یغمائی :

سخنکو چو فردوسی نامدار
سزای وی است و سزای سخن
ز برتر سپهرش فراتر کشد
یکی بخششی آسمانی دهد
ز جان و خرد نیز والاتر است
بود برتر ، آن‌کو سخن پرورد
جهان‌را از آن مایه پایدگی است
سخنگوی از آن جاودانی بود
سخن رمز پیکار راننده دیو
قلم کارگرت ز شمشیرها
وگر چند از آهن وروست، او
اگر پر نیان بود آهن شود
به شهنامه افکن به ژرفی نگه
پی افکند از نظم کاخی بلند
از او پیش تخم سخن کس نکشت
چو پیوسته شد مغز جان آکند
نه با لفظ تازی به لفظ دری
ستاینده دین و جان و خرد
که بودند دارای این آب و گل
جهانبانی و فرهی داشتند
بشر را توانائی آموختند
حکیمی چو فردوسی پاک زاد
فسرزد ز شهنامه بنیادها
که بنیاد شهنامه از نو نهاد
که هستند داندگان سخن
پژوهنده را بهترین رهنمای

نیاورده و ناورد روزگار
اگر خوانی او را خدای سخن
چو ایزد یکی بنده را برکشد
مر او را گشاده زبانی دهد
سخن آفریننده را مظهرست
بنزد خداوند جان و خرد
سخن بهترین مایه زندگی است
سخن جوهر زندگانی بود
سخن راز دستور کیهان خدیو
بنزد خداوند تدبیرها
به بی‌تی شود دشمنی دوست ، او
به بی‌تی دگر دوست دشمن شود
توای در هنر مرد جویونده ره
بین کاین خراسانی هوشمند
جهان از سخن کرد اردی بهشت
حدیث پسرانکنده پیراکنند
یکی معجز آورد پیغمبری
شناسنده مردم از نیک و بد
نگارنده ایرانیان را سجل
ز عصر نخستین شهی داشتند
به فرزانی آتش افروختند
خوشا خاکی ایران کز این خاک‌زاد
خوشا آن که از مهر و از دادها
چو دستور بیدار دل مهرداد
بیاد است این نامدار انجمن
همه اهل دانش همه اهل رای

وزاین بحر جوینده گوهرشوند
دل آویز و زرخیز و با برگه و بار
به دامان گیتی فند گوهرش
به زر نام ایران بدان برنگار
همان هرمز و کیش و هفنگام او
که ماناد این رسم و ره سالها

که در نامه باستان در شوند
بدین شهر زیبای عمان کنار
ز دریای موج پهناورش
شناور در آن ناو بیش از هزار
که ماناد تا جاودان نام او
بیاید زد از فرهی فالها

در نخستین جلسه کار علمی، که همان روز با حضور مقام وزارت، بریاست استادیجیی مهدوی تشکیل شد، استاد رعدی آذرخشی درباره «شاهنامه و جوانان» و آقای احمدآقنداری محقق متخصص خلیج فارس درباره «شاهنامه در جنوب ایران» سخن گفتند.

آنگاه استادان و مهمانان به خیابانی که به مناسبت برگزاری هفته شاهنامه، از طرف شهرداری بنام «فردوسی» نامگذاری شده بود عزیمت کردند، و بوسیله وزیر فرهنگ و هنر از لوحه نام خیابان پرده برداری شد.

پس از آن مهمانان و عده‌ای از شخصیت‌های هرمزگان، در ضیافت ناهاری که به افتخار آقای پهلید و استادان شرکت کننده در هفته شاهنامه، در کاخ استانداری ترتیب یافته بود شرکت کردند.

در هفته شاهنامه پنج جلسه سخنرانی و بحث در تالار گامرون برگزار شد (که مجموعاً ۲۶ ساعت طول کشید) و در آن مدت ۲۲ سخنرانی علمی ایراد گردید. برنامه بقیه جلسات که همه روزه از ساعت ۴ تا ۹ بعد از ظهر ادامه داشت چنین بود:

جلسه دوم

ساعت ۱۶ دوشنبه ۲۳ آبان ماه ۳۶

رئیس: استاد حبیب یغمائی

- ۱ - آقای جلال متینی (رئیس سابق دانشگاه فردوسی) در هاله‌ای از افسانه‌ها.
- ۲ - آقای سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (رئیس مرکز فرهنگ مردم در سازمان رادیو تلویزیون) رابطه ملیت و مذهب در شاهنامه.
- ۳ - آقای ماهیار نوایی (رئیس مؤسسه آسیائی در دانشگاه پهلوی شیراز) مرگ یزدگرد در شاهنامه.

- ۴ - آقای منوچهر امیری (استاد دانشگاه شیراز) واژه‌های شاهنامه.
- ۵ - آقای نورانی وصال (استاد دانشگاه شیراز) ستایش فردوسی در اشعار شاعران.
- ۶ - بانو بدرالزمان قریب (استاد دانشگاه تهران) رستم در روایات سندی.

جلسه سوم

ساعت ۱۶ سه شنبه ۲۴ آبان ماه ۳۶

رئیس: استاد رعدی آذرخشی

- ۱ - آقای محمد محیط طباطبائی (محقق معروف) آخر شاهنامه.

- ۲ - آقای بهمن سرکاراتی (استاد دانشگاه آذرآبادگان) بنیان اساطیری حماسه ملی ایران.
 ۳ - آقای محمد دبیر سیاقی (استاد دانشگاه تهران) پرواز در شاهنامه .
 ۴ - آقای پرفسور ابراهیم الگون (عضو فرهنگستان تاریخ ترکیه) تأثیر شاهنامه در ادبیات ترک .
 ۵ - آقای مهدی قریب - اسطوره آتش .

جلسه چهارم

ساعت ۱۶ چهارشنبه ۲۵ آبان ماه ۳۶

رئیس : استاد محیط طباطبائی

- ۱ - آقای عباس زریاب خوئی (استاد دانشگاه تهران) چگونه يك افسانه یونانی در شاهنامه راه یافت . (۱)
 ۲ - آقای یحیی ذکاء (محقق) شاهنامه و باستان شناسی .
 ۳ - آقای ضیاء الدین سجادی (رئیس دانشکده ادبیات دانشگاه تربیت معلم و مدیر جشن طوس) شاهنامه در جهانگشای جوینی .
 ۴ - آقای مهرداد بهار (محقق فرهنگستان زبان ایران) کنگ دژ و ارتباط آن با سیاوش کرد .
 ۵ - آقای احسان یار شاطر (استاد دانشگاه کلمبیا) گسترش حماسه های شرقی ایران در سایر نواحی ایران .

جلسه پنجم

ساعت ۱۶ پنجشنبه ۲۶ آبان ماه ۳۶

رئیس : زریاب خوئی

- ۱ - آقای استاد حبیب یغمائی (مدیر مجله یغما) هنر داستان پردازی فردوسی .
 ۲ - آقای علی اکبر جمفری (محقق) ایران شاهنامه .
 ۳ - آقای دکتر محمد سیاسی (استاد دانشگاه اصفهان) شاهنامه و پزشکی .
 ۴ - آقای محمد مختاری - سیرخ در اساطیر و حماسه .
 ۵ - آقای جلیل ضیاپور - مازندران شاهنامه و البرز .

در پایان هر سخنرانی، محققان و شاهنامه شناسان، و عده‌ای از دبیران و فضلاء هرمزگان ساعتها به بحث در اطراف سخنرانی می‌پرداختند، و در این بحثها بسیاری از مشکلات شاهنامه، و نکات مبهم مربوط به زندگانی سراینده آن روشن گردید.
 علاوه بر استادانی که به ایراد سخنرانی پرداختند، فضلاء زیر نیز در مجمع علمی و در بحثهای آن شرکت داشتند:

- ۱ - خطابه استاد زریاب خوئی پرمغزترین تحقیقی است در موضوع انتخابی، ایسن مقاله در شماره آینده چاپ می‌شود به امید این که خوانندگان مکرر مطالعه فرمایند. (مجله یغما)

غلامحسین یوسفی (استاد دانشگاه فردوسی) اصغر مهدوی (استاد دانشکده حقوق تهران احمد احرار (روزنامه نگار) فریدون مشیری (شاعر) سرهنگ محمد کشمیری (مدیر مجله بررسیهای تاریخی) جواد مجابی (روزنامه نگار) احمد تفضلی (استاد دانشگاه تهران) جلال ستاری (محقق و نویسنده) یوسف خانعلی (نویسنده) فرزانه نوری مقدم (از روزنامه آیندگان) اصفهانی (از روزنامه کیهان) فرضی (از رادیو تلویزیون) .

هر شب بعد از پایان جلسات بحث و سخنرانی ، شبهای شعر برگزار می شد و شاعران استاد ، سروده های خود را خواندند .

در این شبها : استاد رعدی آدرخشی ، استاد حبیب ینمائی ، نورانی وصال ، فریدون مشیری ، محمد امین ریاحی ، دکتر محمد سیاسی ، غلامحسین یوسفی ، ماهیار نوایی ، محمد دبیر سیاقی ، از استادان مهمان ، و همچنین دو نفر آقایان تیمسار یزدانفر رئیس انجمن ادبی هرمزگان و حقایق (نماینده اطلاعات در هرمزگان) اشعاری خواندند .

روز یکشنبه ۲۲ آبان ماه ، در بعد از ظهر نخستین روز ورود خود به بندر عباس ، در آئین گشایش هفته کتاب در کتابخانه نو بنیاد هرمزگان شرکت کردند . در این برنامه احمد اقتداری (محقق متخصص خلیج فارس) سخن گفت . و نمایشگاه کتابهای مربوط به شاهنامه ، که به مناسبت هفته شاهنامه از طرف هیأت امنای کتابخانه های عمومی کشور ترتیب یافته بود ، و کتابهای آن از تهران فرستاده شده بود ، مورد بازدید قرار گرفت .

صبح روز سه شنبه ۲۴ آبانماه ، مهمانان از دیدنیهای شهر بندر عباس ، که سراسر آن با شعارهای خیر مقدم به دانشمندان آراسته بود بازدید کردند .

روز چهارشنبه ۲۵ آبان به بازدید از جزایر هرمز و قشم گذشت . قلمه تاریخی پر تقالی - ها در هرمز ، و همچنین مدرسه راهنمایی نو بنیاد هرمز مورد توجه محققان قرار گرفت . برای این بازدید کشتی اختصاصی استانداری ، و یک ناوچه از نیروی دریائی شاهنشاهی در اختیار مهمانان گذاشته شده بود (۱) . همان شب استادان در ضیافت شام تیمسار دریادار خسرو آزادی فرمانده ناوگان خلیج فارس و دریای عمان شرکت کردند ، و با افسران نیروی دریائی ، پاسداران دلاور خلیج فارس آشنا شدند . سراسر آن شب ، سخن از تاریخ پر فراز و نشیب «دریای پارس» بود ، آن شب گذشته و حال و آینده بهم پیوند خورده بود .

روز پنجشنبه ۲۶ آبانماه ماه ، مهمانان در هوای طوفانی و بارانی ، به میناب رفتند . میناب سبز و زیبا ، آنجا که سد عظیمی آرام آرام سر بر می کشد و می بالد ، سدی که سیلهای خروش آن منطقه را مهار خواهد کرد ، و دو سال دیگر که بمرحله بهره برداری برسد ، بهشتی پوشیده از باغها و جنگلهای مرکبات ، و مزارع محصولات مورد نیاز کشور بوجود خواهد آورد .

محققان ناهار آن روز را در مهمانسرای میناب ، مهمان سازمان آب و برق هرمزگان بودند . سراسر آن روز ، و در بازگشت به بندر عباس ، همه گفتگوها از آینده درخشان میناب و هرمزگان بود .

۱ - مشاهده کشتی های عظیم ایران که در دریای ایران شناورند بینندگان را غروری و افتخاری زایدالوصف فرا می گیرد . (مجله ینما)

عصر پنجشنبه ، پنجمین و آخرین جلسه سخنرانیها تشکیل شد ، و در پایان جلسه بیان نامه مجمع که بوسیله هیأت رئیسه تنظیم و پیشنهاد شده بود بوسیله استاد زریاب خوئی بشرح زیر قرائت و به اتفاق آراء تأیید گردید:

۱ - ما شرکت کنندگان در هفته شاهنامه ، مراتب امتنان خود را از توجه جناب آقای پهلبد وزیر محترم فرهنگ و هنر در تشکیل این مجمع علمی ، و اینکه با حضور خود در آئین گشایش و در نخستین جلسه مجمع يك باردیگر مراتب حمایت خود را از فعالیتهای علمی ابراز فرمودند اعلام می‌داریم .

۲ - نظم و ترتیبی که در کلیه برنامه های هفته شاهنامه مشاهده گردید ، و موفقیتی که در ایراد سخنرانیهای ارزنده و بحثهای دقیق و سودمند به عمل آمد موجب خوشوقتی است ، و مدیریت کم نظیر آقای ریاحی رئیس بنیاد شاهنامه و کوشش شبانه روزی کارکنان بنیاد ، که موجبات این موفقیت را فراهم آورده شایسته قدردانی است .

۳ - خاطره استاد مجتبی مینوی نخستین رئیس بخش علمی بنیاد شاهنامه را که همیشه یادش در جمع شاهنامه شناسان زنده خواهد بود گرامی میداریم .

۴ - از توجه جناب آقای استاندار هرمزگان که کلیه تسهیلات را در مورد حسن برگزاری هفته شاهنامه و بازدیدهای اعضای مجمع فراهم نموده و از هیچ مهمان نوازی دریغ نفرمودند ، و از تیمسار فرماندهی ناوگان خلیج فارس و اعضای انجمن شهر بندرعباس ، و مردم مهمان نواز هرمزگان امتنانها داریم .

۵ - شرکت نمایندگان مطبوعات و رادیو تلویزیون ، در این مجمع علمی که بانشر سخنرانیها و بحثها موجبات مزید آشنائی مردم را با حاصل کار مجمع علمی فراهم می‌آورند ، مایه خوشوقتی و امتنان است .

۶ - کوششهای خانم بهنام مدیر کل و کارکنان فرهنگ و هنر هرمزگان مایه امتنان است .

صبح روز جمعه ۲۷ آبان ماه ، کلیه مهمانان با هواپیما به شهرهای خود عزیمت کردند ، بامید اینکه سال دیگر آخرین تحقیقات خود را در گوشه‌ای دیگر از کشور به دستداران شاهنامه عرضه نمایند .

زن در نظر فردوسی

سپیدی کند زین جهان نسا امید
ز کار زنان چند گونه بلاست
گر افزون بود خون بود ریختن

ز بوی زنان موی گردد سپید
جوان را شود کوژ بالای راست
به يك ماه یکبار ز آمیختن